

Ivan Pregelj.

BOŽJE POTI.

VI. Zdrava, Marija Goriška!

GREM z romarji v goro in molim. Duhovnik božji sem, hvala Bogu, pa se mi hoče zdeti, da je prav moja molitev na tej božji poti najmanj zbrana. To je zato, ker hodim prvokrat in me mika vse, kar vidim: suh brinov grm, kača, ki se je povlekla s poti med kamenje, šum škržatov v nizkem hrastju, rdeča barva kamenitih tal, globoka dolina, nad katero smo se vzpeli in vedno širje in vedno svetlejše nebo, ki se odpira nad nami, čim više smo. O Sveta gora! Veliko gorà sem že oblezel. Bolj so strme, bolj so kamenite, pa so prijetne. Tebi pa niso po krivici stari ljudje zdeli, da si Skalnica. Pusta si kakor Kras. Pa mi v glavo noče, kako je Mati Marija prav tebe izbrala, kako si hotela prav vrh tega najbolj vsakdanjega hriba v moji goriški deželici svojo hišo. Ali si sirotno pastirico Uršulo Ferligojevo tako ljubila? Ljubila si jo. V Urški si pa ljubila še vse druge nas. Zato, menim, zato si hotela biti prav na Sveti gori, ker je prav od tu kakor iz srede v krogu odprt pogled na vse štiri vetrove našega sveta: na Tolmince, Čepovance in Trnovčane, na Brda in Vrhovlje, na Pevmo, Gorico in Sovodnje, na Kras do Železnih vrat, do Štjaka in Tabra, na Vipavsko mimo Čavna do Hrušice in še do morja in Benetek...

To le premišljam, molim, golčim za glasom trudnih romaric in mi je dobro in hudo. Smilijo se mi žene. Vse so matere, vse me spominjajo moje lastne, moje rajne. Potem pa zopet vidim svojo nebeško Mater. Tam gori v rebri hodi pred nami, sama. Toliko hudega je na svetu. Strašno težko bisago človeških prošenj je zadela, pa nese svojemu ljubemu Sinu, da bo pogledal, uslišal, če je božja volja, pomagal. O Mati! Tudi mojega nekaj je v Tvoji bisagi! Bog ve, če te prav moj del ne teži najbolj!...

Hodim z romarji, molim, pa se mi misli trgajo od molitve v stran. Prav tako je, kakor poje pesem; da je šel romar iz Lokovca na božjo pot. Težko je hodil, dolgo je šel, sam Bog mu je stopinje štel. Pa je vstala hudoba, hudoba motljiva in ga plašila: Ne hodi, romar, na goró, na gori se same spake tepo... Kaj tudi meni hudoba noge podstavlja in pazljivo moliti brani? Poberi se vstran, hudoba ti! Meni se k Materi mudi! Ave Mater! Zdrava, Mati! Ave Maria Goritensis! Zdrava, Goriška! V sredi nas sirot si sedla, kakor najubožnejša sirota na najbolj pusti košček našega sveta. Zdrava, nebeška Skromna, zdrava, nebeška Ponižna, zdrava, vekomaj, večni vzor in lik največjega, najvišjega!

Poklonili smo se nebeški Materi, molili pred Njenim milim obličjem, peli in slavili. Potem je prišla polnoč. Romarji so pospali, jaz pa sem tedaj vstal in šel pred cerkev. Sijajna noč s tisoči nebeških zvezdic je ležala nad zemljo. Veter je rahlo šumel ob cerkvenih vogalih. Daleč in globoko za Trnovskim gozdom je vzhajal mesec. Strmel sem v tihe samote zemlje in nebes. In zdajci se mi je tudi začelo dremati. Misli so se mi zbledele in sem imel čudno sanjo. Zdelo se mi je, da stojim neskončno visoko prav pod obokom božjega neba. Znad oboka, pa, se mi je zdelo, da slišim čuden pomenek, in sem bolj uganil, kako je neki in kdo govori. Svetca božja, svetogorski Materi za stražo ob stran namalana, sem menil v sanjah, slišati. Rekel je *Janez Krstitelj* in prav po domače je povedal: »Samo dobrot Jo prosijo, da bi jo pa ljubili in ji podobni postati hoteli, o tem ne slišim preveč!« Ugovarjal je dobrotni *sveti Jožef*: »Kaj boš, poznam jo. Tisti, ki jo prosijo in so Njene pomoči potrebni, najbolj so ji pri srcu.« »Kdo more to biti?« je vprašal jadrljivo *sveti Janez*. »Ne razumeš?« se je dobrodušno hahljal *sveti Jože*. »Saj je vendar Mati! Mati vseh mater! Materi pa je tudi *Dobrota* ime...«

To sem mislil čuti v sanjah, ki se niso pretrgale, le prevrgle. Zdajci se mi je zdelo, da se je nebeški svod odprl. In sem videl vso glorio visokih nebes. Prečudna pesem je šumela v nebeščanih, po latinsko je pela, pa sem si jo vendar zapomnil do zadnje besede in jo tu po naše povem. Prej pa naj še rečem, da sam skoraj ne ločim, ali je pesem hvalnica nebeške Matere ali le ničemurna hvala naših ubogih zemeljskih mater. Naj bo kakorkoli! V sanjah sem slišal, v latinski besedi in iz nebes. Moja beseda je človeška. Eno pa menda le pove, resnico, ki bom vanjo verjel do zadnjega diha. Za Bogom častimo Marijo najprvo. Za Marijo pa častim po človeško najprvo mater.

* * *

»Pesem, ki jo je v sanjah po latinsko slišal Balant Stanič, po slovensko zakročil, na svitlo dal in svojih ljubih šolarjev peti učil.«

*»Bratje in sestre! Pesem zapojmo slavno
temu, kar večno v tem svetu in času, v tem žitju in občutju živi:
pesem najlepšega,
pesem najvišjega,
pesem nesmrtnega, pesem neskončnega
v mrtvi minljivosti tega svetá in teh dni!*

*Pesem slavno zapojmo najvišjemu dobremu v nas!
Pesem prve in zadnje lepote v nas,
prve in zadnje svetlosti v nas,
pesem vse odrešilne ljubezni,
pesem nas vseh in za vse,
pesem ene skrivnosti:
Matere...*

*

Matere naše!

*Vrela življenj, viri ljubezni
čistih plamenov svete Vestalke:
blagoslovljeno, Vestalke, vaše ime!
V pušči Hagara sahnóča umira,
z mrtvimi prsi dete doji:
blagoslovljeno, Hagara, tvoje ime!
Ptica Pelikan je svoje grudi razrila,
v hrano mladičem kri prelila:
blagoslovljeno, pelikan, tvoje ime!*

M a t e r e . . .

*v solzáh omivajo, nedolžne mučenice
težko krivdo očetov in svojih nesrečnih sinov,
Krhajo srd, lomijo meč,
Te sovražnim gomilam ljubeče odvetnice,
Te tujim ranam v smrtni sragi zadnja sladkost . . .
Bratje in sestre! Pesem zapojmo slavilno,
temu, kar večno v tem svetu in času, v tem žitju in občutju živi:
pesem najlepšega,
pesem najvišjega.
pesem iz sanje in zadnje modrosti nas móž . . .*

Matere, materel!

Troje oznanja in priča vesoljnost Boga:

Luč, Lepota, Ljubav!

Luč Njegovo? — Imamo nebo!

Lepoto božjo? — Imamo zemljó

Ljubezen nebes? — Mati zrcali jo! . . .

*

*Bratje in sestre! Pesem slavilno zapojmo,
pesem najvišjega,
pesem najlepšega,
pesem iz sanje in zadnje modrosti vseh móž!
Pesem, ki sama sebi odpeva,
sama sebe razodeva
in kakor Bog sam
sama sebe slavi:
M a t i !*

* * *

To sem slišal, jaz skromni učenec ljubljanskega Balanta, jaz Balant Stanič, o materi prepevati sama sveta nebesa. Goriške matere! Na Sveti gori mi je pelo v sanjah. Vaši lepoti, dobroti in ljubezni naj ta pesem živi! Mimo vsega pa: Ave Sancta Mater Maria Goritiensis! Zdrava nebeška Gospa!

ŠLEVA.

POJTE rakom žvižgat z značaji! Kje je vendar zapisano, da šleva — pravicata šleva šlevasta mislim — ni značaj! Je, če ne tak, pa tak, samo dosleden mora biti.

Bil je matere Čenče šlevasti sin. Ko mu je mati srajco prala na potoku, je sedel zraven na skali in se praskal po suhih rebrih. Takole mu je pridigovala mati Čenča: »Ne praskaj se, otroče božje, kjer te ne srbi! Položi raje roke na želodček, da se ogreje. Želodec je najvažnejši telesni del. Dober želodec — vse dobro. Če ti da župnik kos kruha, poljubi mu roko, če ti da učitelj oblico in ti ukaže, da pljuneš župniku v suknjo, pljuni! Kaj bi se onegavil! Kdor je močnejši tega se drži, če pa vidiš, da peša, brcni ga v kot in se prislini drugemu. Slina je najboljša za želodec. Drži sicer ne, tudi požreš jo lahko, ravno zato je pa dobra ker ti v grlu ne ostane!«

Šlevec je poslušal, vzel oprano srajco in jo obesil na vrh, da bi se sušila. Veter je pihal in majal srajco zdaj sem, zdaj tje. »Kaj bi na to gledal,« je učila Čenča, »kamor veter piha, tje se srajca zamaje. Po vetru gre in ima prav! Kamen se ne bo majal, zato pa vsak lahko stopi nanj! In zakaj bi stopali nate in ti gazili po rebrih! Skloni se, kakor veter vleče, pa ti bo smuknil čez rebra in še srajce ti ne bo pri vzdignil. Ej, sinko moj, kdor hoče imeti zdrava rebra in poln želodec, ta mora znati! Vidiš, jaz perem gospé poštarjevi rjuhe. Raztrgane so in od bolh opikane. Če me pa vpraša, kako mi dopade perilo, pa rečem: Gospa milostjiva, lepe, cele rjuhe imate in snažne so, vse drugačne kot so one od gospé županje. In drugi dan šepetam županji: Ej, gospa mama, vaše perilo se sveti kot sneg in ni opikano od bolh, kakor rjuhe gospé poštarjeve! Obe sta zadovoljni, obe živita v zmoti in obe mi dasta lirce! Znati je treba, šlevca moja, pa se živi!«

Mati Čenča je res živela še par let, nato je pa umrla. Šleva je rastle v starosti in izprijenosti pred Bogom in pred ljudmi. Hodil je v šolo zadnje leto. Nato je začel kaditi cigarete, fuckati za denar in nagajati oblastem. Župnik je učil, da je Bog človeka ustvaril — in šleva je kimala; nekoč je pa učitelj dokazoval, da so ljudje opice in Šlevec je verjel, da mu bo kmalu pognal rep pod mehko hrbenico. Pa zakaj ne! Gospod mu je dal podobico, učitelj pa jabolko! Za lepo in dobro se pa človek rad žrtvuje, četudi je šlevast! Kot mizarski vajenec je kmalu posegel tudi v politično življenje. Lepo vas prosim, kdo pa je najbolj zrel za politik? Ali ne nezreli pobje, ki prekipevajo v navdušenju in razmeroma niso predragi! Starejši pristaši stanejo, ker je njihova zavest merjena po litrih, mlajši imajo pa še nedolžne želodce, ki ne prenesejo številnih navduševalnih sredstev. In želodec — tako je dejala rajna Čenča — je glavna stvar! Politika zahteva odgovornosti. Polnoletni so pa odgovorni za junaške čine svoje politične borbenosti. Kdo je neodgovoren? I, mladoletni, te ščiti zakon tudi če si v prevelikem navdušenju zrahljajo rebra. In rebra — tako je učila rajna Čenča — so važni del človeškega telesa.

Šleva je torej — zvest naukom skrbne matere — čuval želodec in rebra. Ko je župan ustanovil v vasi Gasilno društvo — je bil Šleva zraven. Pravili so, da društvo ni prišlo na ta svet bližnjemu v pomoč,

temveč bolj zato, da bi vrli člani gasili svojo žejo v županovi gostilni in pa, da bi župan z društvom gasil jezo, ki jo je kupal nad župnikom. Šleva je znal, da je oče župan oblasten in gospod župnik dober. Zato je obesil srajco svojega političnega prepričanja na klin, da je enkrat vihrala proti oštariji, drugič proti farovžu. Dopoldne je zvonil pod turnom, zvečer je trobil v gasilnem domu. »Boljše je,« tako je mozdnoval, »služiti dvema gospodoma, kot enemu!«

Tudi naroden je postal Šlevec. In kako da ne bi? Saj so pri vinu govorniki žejni rodoljubi tako ganljivo in prepričevalno, da so Šlevi poskakovale obisti, kar je vse drugače, kokor če poskakuje srce, ki je en sam skupek mišičevja in nič več! Pridušal se je, da ne zataji narodnega prepričanja, razen če bo lačen.

Ob procesijah je pa nosil bandero. In kako da ne bi? Saj je vera vendar dota, ki jo mora človek imeti, če hoče srečno na oni svet. In Šleva je videl v banderah in slišal v zvonovih najmočnejši odjek vernega prepričanja, ki ga je možato držal, dokler mu je mežnar odrajtoval pristojbine za izdatno pomoč pri cerkvenih opravilih in prispevke za poveličanje službe božje.

Po nesreči je bil Šleva potrjen k vojakom. V kasarnah so pa drugačne razmere. Tam je lahko narodno prepričanje coklja in verska zavest ovira na potu k šaržam. Čemu bi se potegoval za stvari, ki nič ne ne-sejo! Prav lahko je zatajil mater Čenčo in hitro skril njen rožni venec. Ni treba, da bi zaradi teh »malenkosti«, trpel njegov šlevasti značaj. »Zakaj bi stopali nate in ti gazili po rebrih« tako ga je učila rajna mati in tega se je Šlevec držal.

Ko so ga spodili iz vojaške službe, je spet prišel domov. Kam naj pa gre, kot v svoj mili rojstni kraj, kjer morajo biti šleve upoštevane. Čutil se je poklicanega, da je dramil svoje rojake, ki so iz nevednosti še obrajtali stare šege. »Čemu bi se držali starih navad,« je učil Šleva. »Stara navada je železna srajca, ki tišči in guli. Srajca mora biti vendar mehka, da ne stiska reber. «Kaj bi na to gledal,« ga je učila mati Čenča, »kamor veter piha, tje naj se srajca maje!« In mehka srajca se rada maje, če tudi je umazana in popikana od bolh. Saj ni treba, da bi vsi za to vedeli!

Dogodilo se je, da je postal Šleva član vseh društev, veteran vseh klap in da je imel v cmari skritih pet srajc za najrazličnejše kroje, ki so jih predpisovala razna udruženja. Oblekel si je tisto, ki je bila najbolj v modi. Moda pa je vendar nekaj močnega. Že mati Čenča ga je učila: »Drži se močnejšega, če pa vidiš, da peša, brcni ga v kot in se prislini drugemu!« Zvest blagemu nauku blage roditeljice Čenče, je Šleva slačil in oblačil srajce, kakor mu je že kazalo.

Zgodilo se je pa, da se je Šlevec prehladil, ko je ravno na prepihu preoblačil četrto srajco. Vnela se mu je reberna mrena in dobil je cel želodčni prisad. Rebra in želodec so pa glavna stvar, za katero mora biti človek skrbljiv. Ker Šlevec ni bil, je umrl.

Na parah so mu oblekli pet srajc in se prepirali med seboj, katera naj bo vrhnja. Ker se niso mogli zediniti, so mu slekli zopet vseh pet srajc, da je ležal tak, kot je bil oni dan, ko mu je mati Čenča prala edino srajco ob potoku.

Pri pogrebu so nosili pet vencev vseh peterih udruženj, h katerim je pokojni Šlevec pripadal z nedeljenim srcem, kadar je bil njegov

želodec sit. Ker se pa društva niso mogla dogovorno razvrstiti, so člani drug drugemu strgali vence in nosili le obrana rebra. Na grobu bi moralo govoriti pet govornikov o značajnem članu in veteranu. Dolgo časa so se prepirali, kdo naj bi govoril prvi. Ker se niso mogli spozrazumeti, so se stegli med seboj in še v hujšem sovraštvu zapustili grob, kjer je počival miroljubni, vsestransko cenjeni in od vseh nepozabni Šlevec.

Oče župan je pa le s svojo oblastno besedo dosegel, da so hvaležni občani postavili Šlevi spomenik, na katerem so bile vklesane sledeče besede:

Tu počiva
ŠLEVA,
blagi sin matere Čenče,
ki ni pripadal nikomu,
razen sebi.
Bodi mu zemljica lahka!

Venceslav Sejavec:

Trenje ...

*Blazno trenje je naše življenje,
sil nasprotujočih si,
mrkih borenje.
Kakor mogočno, črno kolesje
davi nas čas.
Glad krivico hvali: Res je
to sveto ... O, človek izraz
si srca je izpačil, potvoril,
dušo si belo, dobrotno
oskrnil je, z grehom zamoril —
od črne krivice oko se mu trese omotno.*

Venceslav Sejavec:

Kdo še ni zatrepetal ...

*Kdo še ni zatrepetal
mrzlično opolnoči,
zastrmel v temo
s plahimi očmi,
čakal, če se ne odstre
kje zavesa tajna
tihe večnosti
in odgrne srcu sij se
večnega spoznanja ...
Komu ni še zasijal
v jutru skozi okno dan
kakor od Boga poslan ...*

*Glejte, že solnce zahaja!
Kmalu za goro bo šlo,
hladen počitek nam daja,
pojmo veselo domov!*

(Slomšek).

Magajna Bogomir.

VELIKI ŠMAREN.

SILNO se je rodilo jutro tisti dan. Solnce se je dvignilo kot ogromna kroglja izza Snežnika in obarvalo vso Vremsko dolino, da je bila v sveži barvi žarkov kot rdeča ljubezen. Vse je kipel veselja — vijugasta čista Reka v dnu, gozdovi na pobočjih Vremščice in gozdovi na okroglih hrbtih barskih gora, polje z v vetru pošumevajočo koruzo, vinogradi na rebrih, cvetoči žipki med ogradami visoke kraške planote na zapadni strani, vse je kipel veselja, najbolj pa zvonovi in ljudje. Veliki šmaren... Oj, res lepo so peli zvonovi tam v Škocjanu znamenitem, tam z Barke visoke lepó in s Suhorja in z Buj lepo, najlepše pa pri Mariji velikošmarenski na zelenem polotoku v Vremah, ki je s samimi globokimi viri obdana. Petstoletne so lipe ob cerkvi, petsto lepih velikih šmarnov so gledale in nekdanje kot sedaj vesele ljudi, trume, množice, ki se zgrinjajo vsako leto iz predolge zelene doline, ki je sadja, rož in vina polna in s severnih in z južnih temnih pobočij in tam od divjezalih kraških planot. O, pozabljen je bil ta dan znoj celega leta, pozabljene skrbi, ki jih ni bilo naenkrat več, kot da so utonile v globokem Vodonosu v globine vodá. Vrnili so se ta dan otroci doline, ki so si v Trstu in v Reki služili kruha, k svojim in radostni so bili njih obrazi. Dolina je vriskala v velikem šmarnu in rekel bi človek, da ni bilo žalostnega srca v njej. Pa je vendar biló.

Poznate morda Katico Kovačevo? Seveda jo poznate. Saj je ona tisti dobri otrok, tisto najlepše dekle v dolini, ki ima kodrolaso glavico in tako velike črne oči, da se človeku kar duša taja, ko gleda v nje, kot da bi bila beli sneg z vrhov Vremščice, ki se raztopi v pomladnem solncu. In prav Katica je tista, ki je prepevala tako lepo na koru, da so ženice pozabljale v cerkvi na molitev in se spovedovale svoje raztresenosti potem, dasi je pridigoval gospód župnik, da je lepo petje na koru več kot molitev, celo za tri molitve da je. In fantom, tem falctom, se je budilo v srcih nekaj drugega kot molitev, ko so jo poslušali. Seveda jo poznate — Katico.

Tik pred Velikim Šmarnom se je vrnila iz Reke, kjer je služila celo leto in razširil se je glas, da bo tudi letos pela pri veliki maši. Vzradostili so se ljudje te novice in sam Jože Jokelnov, ki nikdar k maši ne gre, se je zaklel, da jo pojde poslušat ta dan. Ko se je vrnila, so se zbrali v večeru fantje in zapeli pesem na vasi. Tako lepo so ji zapeli in nato je še Jože Jokelnov zaklical, naj le pride Katica drugi

dan na obisk in dobila bo tisti velikošmarenski kolač, ki je tako velik, da ga močan fant niti na vilah ne bi nesel. Katica pa je bila kljub temu žalostna, oj, žalostna kot nihče v dolini. Desnica ji je počivala na lončku za rože in glavico je stiskala na hladno okensko steklo in iz velikih oči so padale solze na od joka zagorela zardela lička.

Zakaj bi ne bila Katica žalostna?

Celo leto je služila na tujem, se trudila v daljnem, neprijaznem mestu, spravljala težko prislužene lire, ki bi bile lahko za balo pozneje, delala od jutra v večer vsak dan, da so ji postajale trde in raskave roke in da ni bilo ure, v kateri bi se šla sprehajat k morju kot lepa Vida nekoč. In vendar je bilo sladko njeno delo, saj se je porajalo iz same prelepe ljubezni, ki ji je za plačilo spreminjala spanje v sanje, ki so bile kot cvetoči vrt v pomladi. Predno se je vrnila, je kupila še lep svileni robček zanj, dasi ji ni pisal že cel mesec. Pa je mislila, da ni dobil njenih pisem. O neumnica! Po vedala je strina Brdajsova, povedala prav sedaj, ko se je vrnila ona — Katica — vsa vesela in radostna iz tujine, da jo je zapustil ta falot, lump grdi, ta Julče Močinov, ta študent iz Padove, ki bi vendar moral imeti nekaj v možganih, in se speljal z učiteljico, ki niti iz domačega kraja ni.

Štiri leta ji je lagal falot in rož ji je nosil in pisma pisal, ki so bila tako lepa, da bi jih lahko kar v liste tiskal dal in obljubil trdno, da jo bo vzel. Sedaj jo pa kar na lepem pusti, oj lump neusmiljeni. Vsi študentje so enaki. Prav nič jim ni vere. Obljubi ti, kar hočeš, potem pa gre, kot da ni bilo nič. Morda je pa še prej lagal preden je šel z učiteljico in jih imel v Padovi kar pet naenkrat. Kdo pa more tam gledati za njim. Tako sem ga rada imela pa me vrže sedaj proč kot cunjjo. Katica je jokala od sramote in bridkosti. Šele ko je že v drugič zvonilo k maši, se je zdrznila.

»Nič, nalašč pojdem na kor, nalašč bom pela lepo in veselo, da ne bo mislil, da mi je kaj za njega. En domači fant je več vreden kot sto študentov. Pokazala mu bom — lumpu — dasi ga imam rada, da mi ni nič mar. Kar ima naj, če hoče, tisto učiteljico; magari sto naj jih ima.«

Veličastno so pritrkovali zvonovi, ko je vstopila. Na koru je zašumelo. Pevke so zašepetale, pevci se spogledali. Od vseh strani so ji kimali v pozdrav. »In glej ga, da ga ni sram — tudi Julče je prišel na kor. Prav v kot je sedel in pogledal me je. Nalašč se ne bom ozrla v njega. Kar gleda naj ono, ki sedi v klopi pred altarjem in se ozira nespodobno po cerkvi.« Velika ladja je bila okrašena kot nikdar v letu. Od stebra do stebra so dekleta pritrčila girlande, da so bile kot cvetlični slavoloki. Oltar se je komaj videl iz cvetja in luči je bilo toliko kot ljudi, ki so stali eden do drugega. O, lepo je v vremski cerkvi na veliki šmaren in vsa srca v njej so posvečena, kot da pričakujejo nekaj posebnega, hudo lepega, nekaj, ki je kot razodetje. Še Jože Jokelnov je bil vedrega srca v teh trenutkih.

Zazvončkljalo je pred oltarjem, zabučale so orglje, zadonela je pesem prvega dela. Njeno petje je bilo lepo, najlepše in kot srebro je lilo iz morja drugih glasov po prostoru.

Julče je poslušal. V zadnjih kotičkih srca se je zbudila vest. »Pravzaprav sem grdo naredil,« je pomislil. »Niti zbogom ji nisem rekel, dasi ima dušo kot nebo in dasi je bilo toliko lepega med nama. Res — nisem je vreden te zale dušice in niti krasne dolinice, kjer sem rojen, niti te slovesnosti, ki je sedaj, kot da bi jo motil jaz s svojo prisotnostjo. Gotovo je Katici poznano, da sem hodil za ono, ki sedi v ospredju, saj me niti pogledati noče.«

Pred darovanjem je zavladala v cerkvi grobna tišina. Vsi so vedeli, da bo pela sedaj Katica sama, kot je pela vsako leto. Fantje so silili naprej, da bi bolje slišali. Stopila je v ospredje. Lahna rdečica se ji je zarisala na lica. Hotela je biti popolnoma mirna pa so ji le note komaj vidno trepetale v rokah. V srce ji je stopilo nekaj toplega, sladkega, da bi zajokala v boli in veselju, da tudi v veselju, kajti začutila je res, da je pesem trikratna molitev in da more z njo oplemeniti tisočero src, ki so pričakovala njenega glasu. Vedela je, da stoji Julče v ozadju in da bo poslušal. Ni se več srdila nanj. Kljub temu, da je bila grdo varana, se ni naselilo sovraštvo v dušo ampak oproščenje, kajti kako bi mogla sovražiti primorska deklica, ki ji je srce kot velika rdeča roža. Zaigrale so male piščalke najprej, čudovito vabljivo, kot da hočejo privabiti pesem k sebi in res — čuj — na zlata krila godbe je naslonila pesem svojo glavico in plavala z njo po prostoru, da so se tajala najtrša srca, da so igrale ženam solze v očeh, da so prisluhnilo otroci.

»Poglej srce, ki tukaj plaka...« Žalostna je bila pesem v začetku pa se je razvila v veseli spev. Žalostna je bila Katica v začetku, ko je pela, pa so ji sijale ob koncu oči v radost. Kdo naj razume primorska dekleta? Julče je poslušal, poslušal. V duši mu je bilo bridko. Ni mogel več umeti, zakaj je šel proč od dobre, dobre Katice. Lepa pesem mu je nazaj plemenitila srce. Spomnil se je tujine, ki mu je kot oblak zagrnila dušo, da je pozabil na domače, na to, kar je bilo v resnici njegovo. Pesem je bila zanj kes, spoved in molitev, v resnici trikratna molitev. Ko je Katica nehala peti, je naslonil obraz v dlani in tudi njemu je bilo veselo toplo v duši. Ta dan je v cerkvi molil. Končala je maša. Odšli so na trato pred cerkvijo, kjer je vrvelo življenje, kjer so piskale male trbentice, igrale orgljice in kjer so prodajali velika rdeča sladka srca.

»Katica!«

Ni hotela slišati in je hitela naprej.

»Katica!«

Obrnila se je.

»Želiš?«

»Daj mi vsaj roko!«

»Tam ob oglu — glej — te čaka roka.

Kar pojdi k njej, če hočeš.«

»Ne pojdem, Katica! Odpusti! Nisem lepo delal s teboj.«

»Kar pojdi, pojdi! Nisem huda nate. Ne bom ti očitala. Kar pojdi!«

Glas ji je hotel biti strog pa so neslišno prosile velike oči: »Nikar ne hodi, Julče!«

»Pa vendar, Katica, kaj bi se držala tako.« Pojdi raje z menoj, da ti kupim kaj dobrega za veliki šmaren, da ti povem kaj lepega, ki bo držalo dolgo, dolgo, ki bo držalo vedno, Katica!«

Razjasnile so se ji oči. Nasmejala se je, obotavljala se še trenutek in nato mu je podala roko.

»O ti lump, kako hudo si mi storil!«

Vzradoščen je prijel njeno roko, vso žuljavo od dela ter peljal to Katico k stojnicam, kjer je bilo razpoloženih toliko sladkosti.

Kupil ji je veliko, veliko rdeče srce, prav tisto, na katerem je bilo napisano:

»Pa te bom rad imel, deklica zala,
če boš robček svileni in pušeljce mi dala.«

Kaj ji je pa povedal lepega potem na veliki šmaren ta falot — pa res ne vem.

Venceslav Sejavec:

Pomlad gori.

Pomladni ogenj plameni,
ko godba preko trat gori,
v zelenju vse diši, dehti —
a meni temna, tajnostna
zre iz oči smrt žalostna . . .
Ne bom se s solncem več opil,
z blestečo roso oškropil,
v zeleno vigred, v belo cvetje
omahnil bom kot strta bil.
Le gori vigred preko trat,
za druge solnce sipaj luč,
pokrij z blestečim plaščem svet,
da bo ko demant v ogenj vjet —
jaz grem v temo, z menoj moj jad.

Venceslav Sejavec:

Vzhod.

Preko vrhov se je zarja razlila
ko zlata zastava,
svet je s sijajem oblila —
morje svetlobe nad polji plava.
V dalji nebo se je k zemlji sklonilo,
ko zlate ptice kril udar
je božje solnce goré poljubilo —
brušen kamen v ognju tak siplje žar.

Franc Rupnik:

IZ DAVNIH DNI.

POD vodstvom prazgodovine, zlasti pa narodoslovja (etnologije) poskusimo torej prodreti nazaj skozi tisočletja tja k zibeli človeške omike in od tam zasledovati njen razvoj na posameznih poljih. Ker je »Naš Čolnič« le majhen in ubog, nam bo to mogoče le bolj površno in v glavnih točkah.

Začnimo z gospodarstvom!

Prvi pogoj človekovega življenja na zemlji je, da se ohrani življenje telesa, to je, da ima človek potrebno hrano, obleko in stanovanje. In tisto panogo človeškega delovanja, ki smotrno skrbi za obstoj človeškega telesa, imenujemo gospodarstvo. Ker je gospodarstvo podlaga vsem drugim panogam omike in gospodarske razmere globoko vplivajo na razvoj družabnega in duševnega človeštva, je upravičeno, da najprej preiščemo zgodovino človeškega gospodarstva.

Kakšna je bila prva oblika gospodarstva?

Poudaril sem že zadnjič, da sta si prazgodovinski in današnji neomikani človek v marsičem zelo podobna. Novejša narodoslovna veda deli neomikane narode v več krogov omike, od katerih so nekateri starejši, drugi mlajši. V najstarejši krog štejemo takozvane pigmejce in pigmoide, ki so torej ostanki najstarejših človeških rodov. Pigmejce (= pritlikavce) imenujemo tiste narode, pri katerih telesna visokost ne presega poprečno višine 150 cm, pigmoide (= pigmejcem podobni) pa tiste, pri katerih je telesna visokost sicer nad to višino, a v splošnem se v njih kaže rast pigmejcev. (Zato so nekateri naravoslovci že izrazili misel, da sta bila Adam in Eva pritlikavca.) Gospodarske razmere pri teh narodih nam torej kažejo, kakšna je bila prva oblika gospodarstva najstarejših človeških rodov.

V razpravi o življenju prvega človeka (glej št. 3.) smo ugotovili, da Bog ni postavil prvega človeka na zemljo oboroženega z bogato izkušnostjo in učenostjo za vse zadeve življenja, ampak da je začel svoje gospodarstvo prav s kraja. Zato je popolnoma naravno, kar nam kaže življenje pigmejcev in pigmoidov, da je bilo prvotno gospodarstvo samo prisvajalno. To se pravi: Človek si je prisvajal darove narave, kakor mu jih je ta nudila same na sebi. Lovil je divje živali na suhem in ribe v vodi, nabiral je zelišča, gomolje in sadje; in sicer je pripadal lov možu, nabiranje rastlinske hrane pa ženi. Pridelovalnega gospodarstva, to je poljedelstva in živinoreje starodavni človek ni poznal; ni redil nobene domače živali razen ene same, psa, ki je postal

že zelo zgodaj zvest spremljevalec človekov. — Prvotna gospodarska oblika je imela potemtakem čisto družinski značaj: kar je mož naložil in žena nabrala, to je navadno tudi družina sama použila. Delo je bilo razdeljeno med oba spola, kakor je primerno telesnim močem in dušnemu razpoloženju moža in žene.

Pri tem bi morda kdo mislil, da je človek v pradavnosti tudi užival hrano nespremenjeno, kakršno je prejemal od narave. Tisti, ki bi radi človeški rod izpeljali iz živalskega, so trdili, da je to resnica. Res použije današnji neomikan človek včasih izjemoma kar sirovo meso, a redno tudi ta ljudstva pripravljajo svojo hrano ob ognju. Že od prvega začetka se tukaj kaže žena kot umna kuharica.

Ne smemo si pa predstavljati te kuharice, kako meša v kakem loncu ali piskru. Narodoslovni vedi pritrjuje tudi prazgodovina, da v najstarejših časih še niso imeli *kuhinjske posode*, loncev iz ilovice namreč še niso znali izdelovati. Prav okorne posode so delali iz lesa (bambusa) ali drevesnega luba in so jih rabili navadno za shranjevanje medu ali za kuhinjske možnarje ali kot »škaflo za vse«. Za donajanje vode so porabili tudi mehove iz živalskih kož.

Gotovo bodo naše čislane bravke radovedno vprašale, kako so pa potem kuhale te pradavne kuharice, če niso imele posod. Opazovanja pri ostankih najstarejših rodov kažejo, da prve ženske sploh *niso znale kuhati* (v pravem pomenu), ampak le peči, pražiti in cvreti. Lovski plen so navadno pekle na ražnju ali kako drugače nad ognjem. Korenine in gomolje so kar vtaknile v razbeljen pepel; še rajši pa so bori diso meso ali gomolje dobro zavile v zeleno listje in to potem položile pod vroč pepel ali razbeljene kamne. V ta namen so si napravile nekatere zemeljske peči: v zemlji so izkopalne jame in jih razgrele, da so tako za daljši čas obdržale vročino. Če se je pečenih kosov držalo nekoliko pepela ali zemlje, se ne smemo čuditi; saj, kolikor moremo soditi po snagi današnjih prvotnih rodov, gotovo tudi njihovi davni predniki v tej zadevi niso bili ravno preveč natančni.

Ena prvih in najznamenitejših pridobitev človeškega razuma je *ogenj*. Kako je neki človek prišel do ognja? Izročila in pripovedke mnogih narodov govorijo, da je prejel človek to dobrodejno silo naravnost iz neba. Morda pa res! Verjetno je, da je našel človek ogenj v naravi, ko je strela užgala drevo, in je polagoma spoznal njegovo čudovito moč, katero je pač znal izkoristiti, ni je pa še znal sam proizvesti. To je izumil pozneje, morda slučajno, morda namenoma, z drgnjenjem lesa ob les; drugi načini proizvajanja ognja so nastali mnogo kasneje. To nam priča dejstvo, da eden izmed najstarejših narodov (Andamanci v Bengalskem zalivu) pač vedno rabi ogenj, ne zna ga pa narediti znova.

Ko govorimo o hrani, naj še pripomnim, da prvotno gospodarstvo ni poznalo *soli*; nekateri današnjih pigmejcev in pigmoidov je še danes ne rabijo, drugi pa so se je navadili šele od Evropejcev. Tako je tudi gotovo, da so opijanljive (alkoholne) pijače kakor tudi pridelovanje tobaka izum poznejših, višjih stopinj omike, najstarejši človeški rodovi so pili le vodo.

Poleg hrane je važno vprašanje o *obleki*. Tisti, ki hočejo, da se je človek razvil iz živali, trdijo, da v začetku ni nosil nobene obleke, in navajajo kot dokaz nekatere današnje narode, ki da hodijo javno po-

polnoma nagi. Resnica pa je, kar pričajo vestna in podrobnejša raziskovanja, da ni na krogu zemlje nobenega ljudstva, ki bi splošno ne rabilo obleke; in sicer so ženske povsod brez izjeme več ali manj pokrite, tako tudi moški razen pri dveh narodih. Zato je jasno, da je človek oblačil svoje telo že od začetka (seveda ne računamo tukaj dobe rajskega življenja). Čemu pa je obleka? Kaj je bilo vzrok njenega postanka? Nekateri mislijo, da je nastala obleka iz želje po lepotičenju; vemo pa, da ravno najstarejša omika ni poznala okraskov in lepotičenja. Drugi zopet trdijo, da je začel človek rabiti obleko zato, da bi varoval svoje telo; toda obleka, kakor jo rabijo prastari narodi v vročih (tropičnih) deželah, kjer je tudi domovina človeštva, pušča skoro celo telo golo, pokriva včasih komaj za silo le sramne dele telesa. In če bi nameraval človek z obleko res varstvo telesa, zakaj pa pri teh rodovih otroci ne rabijo nobene obleke, dokler ne dosežejo določene starosti, to je dobe spolne dozorelosti, ki nastopi pri teh narodih že v starosti 6 do 7 let. Vse to je jasen dokaz, da je edino čut sramežljivosti silil prvega človeka, da je začel zakrivati sramne dele telesa. Tako nam tudi sv. pismo pripoveduje, da sta prva človeka po grehu v raj, ko sta videla svojo nagoto, spletna figovo listje in si naredila kriló. Obleka prazgodovinskega človeka je bila torej kaj preprosta: nekaj trave povezane v šop ali nabrane na vrstico, prav tako listje, včasih pa večji ali manjši kos drevesnega luba, in to privezano okoli ledij. Drugače pa si je seveda moral človek pomagati, ko je prodiral v mrzlejšje pokrajine, n. pr. v Evropo; tečaj pa je moral najti tako obleko, ki je tudi varovala njegovo telo pred mrazom. Odeval si ga je z živalskimi kožami, katere je moral prej nekoliko obdelati (prepojiti z maščobo, da je bila mehkejša in pregibljivejša); na ta način je po mnogih skušnjah začel izdelovati usnje in iz njega trpežno obleko. Tkanina pa je izum mnogo poznejših časov.

Poglejmo še, kakšno je bilo prvotno *stanovanje*. Pri najstarejši, samo prisvajalni obliki gospodarstva je razumljivo, da družina oziroma družba ni mogla ostati trajno na enem mestu; ko je v okolišu bivališča zmanjkalo živali in rastlin za rano, jih je bilo treba iskati zopet drugod. Vsled pogostnega preseljevanja, k čemur so prisiljeni tudi še današnji prvotni rodovi, si ni mogel takratni človek prirediti trajnejšega stanovanja, zadostovalo mu je le toliko, da ga je za silo branilo pred vremenskimi neprilicami. V začetku je porabil za stanovanje kar vsako zatočišče, kakor ga mu je izdelala mojstrca narava. Take najstarejše vrste stanovanja so bile votline in jame, ali pa naprej nagnjene skalne stene. Po ravninah pa, kjer takih zatočišč ni bilo na razpolago, je iskal človek varstva pod drevjem in grmovjem. Odtod se je hitro naučil izpopolnjevati to naravno obrambo pred dežjem in vetrovi ali pekočimi solnčnimi žarki: zvezal je zgoraj veje grma in vmes namašil trave in listja ali jih pogrnil s kožami. Od tega je pa samo en korak do šotora bodisi v obliki stožca ali polkrogle. Ponekod je pa tudi sam izumil streho: dve ali več palic je poševno zabil v zemljo, jih zvezal med seboj z nekaj poprečnimi šibami in to ogrodje pokrnil z vejami, travo in listjem; pa je bila enostrana streha, ki jo je še podprl z enim ali dvema koloma. Polagoma je iz tega nastala dvostrana streha, kočna in konečno hiša. Z večjo stalnostjo na enem mestu in z napredovanjem omike si je človek gradil tudi stanovanje vedno trdnjše in udobnejše.

Skušali smo si torej za enkrat ogledati človeško gospodarstvo na najnižji stopnji omike. Primerjajte hrano, obleko in stanovanje prvega človeškega rodu na zemlji, ko je sprejel gospodarstvo v svoje roke, in pa kuharsko umetnost, obleko in ameriksanske nebotične palače današnjih dni! Koliko razmišljanja, poskušanja, dela in trpljenja je bilo treba v teku dolgih tisočletij! Kakšna neizmerna moč in neutrudljiva sila je pač v človeškem duhu, da je vse to dosegel! Ali je mogoče razumeti to drugače, kakor da je vsemogočni Bog vdihnil svojega duha v človeško telo?

Tober:

SVARILNI ZGLEDI.

Zasluženi mrtvec.

DRUGO jutro je Friderik izdihnil. Kar se je tedaj odigralo v cesarskem dvorcu, sliči pripovedki iz razburljivega romana. Zdelo se je, kakor da bi bili cesarja umorili in da se sovražnik polasča njegove hiše. Na povelje Viljema so se poskrili 24 ur prej v cesarski palači častniki z vojaštvom. Izdan je bil ukaz, ki se je glasil: »Nihče v poslopju, tudi ne zdravnik, ne sme dopisovati z zunanjim svetom. Če bi hotel zdravnik zapustiti grad, naj ga aretirajo.« Čim je nastopila smrt je prišlo iz skrivališč vojaštvo. Čete šolskega bataljona so se približale v teku palači in se razpostavile okoli zidovja z nabitimi puškami. Iznenada so se pojavili tudi gardni huzarji in zastražili s svojimi oddelki vse zunanje izhode iz parka. Grad je bil vojaško popolnoma obkoljen. Kdor je hotel iz dvora, je moral imeti posebno izkaznico prvega pobočnika novega vladarja.

Tako so postali vsi: zdravniki, bratje, sestre in celo mati cesarja njegovi ujetniki. Zaman je prosila vdova mlado cesarico, naj ji pomaga.

Viljem je imel hud sum, da je Viktorija v službi angleške politike, in je odredil zato v palači preiskavo. Bog zna, ali mu ne pridejo pod roke važne listine! Zato je dal zastražiti hišo, sredi katere je ležalo truplo očetovo.

V tem trušču ne misli nihče na molitev za dušo pokojnikovo. V mrliški sobi ni niti duhovnika in nič ne spominja na vero in Kristusa.

Priprave za pokop so se zvršile z nenavadno, hlastajočo naglico. Mrliča so odeli v vojaško suknjo in na pogreb niso vabili nobenih tujih knezov. Med okinčevanjem kapele je ležala rakev kakor zaboj na tleh med delavci, ki so tolkli s kladivi.

Kratka pot od cerkve do groba je bila tesno zasedena od vojaštva in ljudstva ni smelo biti zraven, ko so položili vladarja v zemljo.

Prvi bojni klic.

Tako je nastopil leta 1888, vlado Viljem II. Najprej je izdal dnevno povelje na armado in mornarico, ki je končavala s temi besedami: »Zato spadava skupaj — Jaz in armada — zato sva rojena eden za drugega in zato si hočeva držati trdno in nerazdružno zvestobo, naj

bo po božji volji mir ali naj pride vihar. Položili Mi boste sedaj pri-sego zvestobe in poslušnosti, Jaz pa obljubljam, da se bom vselej zavedal, kako gledajo iz onostranstva name oči Mojih prednikov in da jim bom moral nekoč položiti račun o slavi in časti armade.«

Politične razmere so bile v Evropi tedaj zelo napete in narodi so se celò bali, da pride do vojne. Zato je proglas Viljema II. hudo razburil mednarodno javnost. Tujina se je popraševala, kaj misli nemški cesar, da govori o viharju v tem kočljivem trenutku. Ali hoče novi vladar vojno? Tuje časopisje ga je začelo napadati takoj ob prvem nastopu.

V resnici Viljem ni mislil na vojno, temveč se je hotel le postaviti pred častniki in vojaštvom. Želel je samo, da bi vojniki, ko se bo čitalo dnevno povelje po neštetihi vojašnicah države, občudovali pogum in odločnost novega cesarja. Proglas je pričal torej le o nečimernosti Viljemovi in o njegovi politični nepremišljenosti, nikar pa o njegovih napadalnih načrtih.

Bismarck je bil seve slabe volje in je pritiskal na cesarja, naj popravi neugoden vtis proglasa z miroljubno izjavo. Prilika se je ponudila teden kasneje, ko so se poklonili vladarju državni velikaši. Z razkošjem in sijajem, kakor ga ni videla še pruska zgodovina, se je izvršila svečanost v »Beli dvorani« cesarskega dvora v Berlinu. Služinčad se je oblekla v zgodovinske noše, paži v kratkih hlačah so imeli na kolenih žalne preveze, vabljeni so bili vsi člani reda Črnega orla v rdečih, valujočih plaščih, njih nošo je odel tudi Viljem, noseč zlato čelado. V dvorano so prinesli tudi cesarsko krono in žezlo. Ko je Viljem stopil na prestol, mu je izročil Bismarck govor, ki naj bi pomiril tujino in ga je bil spisal stari državnik. »Odločen sem, vzdrževati mir z vsemi,« — je čital cesar — »v kolikor je to od Mene odvisno. Ljubezen do nemške armade me ne bo spravila nikdar v skušnjavo, da bi prikrajšal deželi dobrote miru, ako nam vojna ne bo vsiljena po napadu od zunaj. Da bi uporabljali svojo moč v napadalne namene, nam ne hodi na misel. Odkar si je Nemčija končno veljavno izvojevala pravico, da sme obstati kot zedinjen in neodvisen narod, ne potrebuje ne nove vojne slave in ne katerih koli osvojitvev.«

Vtis prestolnega govora je bil izvrsten. Doma in v inostranstvu so se duhovi pomirili. Toda med Bismarckom in vladarjem se je pojavilo pri tej priliki iznova nasprotje.

Kakor ruski car.

Viljem II. je imel po ustavnih postavah velikansko oblast, ki mu je ni mogel krajšati ne parlament in ne zbor ministrov. Zakaj Oto Bismarck je bil dal nemškemu cesarstvu take zakone, da je v državi ukazoval in odredjal cesar po svoji absolutni volji. To je bil naredil Bismarck namenoma, ker je imel vladarja popolnoma v oblasti in je ta delal, kar je Bismarck hotel. Svojo oblast je cesar prepuščal sobnemu kanclerju, ki je bil tako pravi gospodar države. Vladar je imenoval in odpuščal vse državne uradnike, skliceval je po svoji volji državni zbor in ga pošiljal domov, kadar se mu je poljubilo. Vodstvo zunanje politike je bilo po zakonu popolnoma v njegovih rokah in niti ministrski svet ni imel pravice, da bi dajal navodila. Samo kancler in zunanji minister sta smela svetovati, toda sta morala končno po-

slušati cesarja ali odstopiti. V dveh točkah je bil pa vladar naravnost neomejen gospodar: povelja na armado je podpisoval sam in mu ni bilo treba prašati kanclerja za nasvet. Cesar je na lastno roko napovedoval vojno in sklepal mir ter imel vrhovno vodstvo nad armado in mornarico. Imel je torej moč, pognati vse dorasle državljane v vojno. Kljub temu je bil česar po zakonu nedotakljiv in mu ni bilo treba nikomur polagati računov za svoja dejanja, najsi bi zrasla iz njih tudi največja nesreča za državo.

Pinije ob Gradežu.

Edino kar je mogel parlament v Berlinu narediti, je bilo to, da odkloni državni proračun, da odreče torej vladarju denar. Toda za to se vlada ni zelo brigala, zakaj pobirala bi pač v tem slučaju davke proti volji parlamentu. Saj je Bismark že vladal nekaj časa brez proračuna in vodil v takih razmerah celo vojno.

Dokler je živel Viljem I., je bilo v Nemčiji vse v redu, kajti stari cesar je bil pameten mož in ni izrabljajal svoje oblasti. Imel je poleg sebe odločnega in dalekovidnega Bismarcka, ki je večče krmaril državno ladjo.

Ali se bo znal tudi neizkušeni in časti željni Viljem II. brzdati, je drugo vprašanje. Tridesetletni mož ima v rokah oblast, kakor je nima noben vladar na svetu razen turškega sultana in ruskega carja. Kako se bo posluževal te oblasti? To vprašanje vznemirja srca vseh, ki mislijo v Nemčiji na bodočnost domovine.

Od tretje do četrte ure.

Viljem se je podal najprej na dolgo potovanje, obiskal Petrograd, Dunaj, Rim, London in vzhodne dežele. Tuji vladarji in tuje občinstvo so sprejemali mladega, živahnega cesarja z veliko radovednostjo in ponekod s simpatijo. Da bi se priljubil, je vzel na prvo pot v Rim in

na Dunaj s seboj 80 prstanov z diamanti, 150 srebrnih odlikovanj, 50 zaponk za ovratnico, 3 zlate okvirje za slike, 30 zlatih ur in verižic, 100 tobačnic in 20 orlovskih redov, posejanih z biseri.

Bismarcku se je zdelo to potratno, a je molčal. Viljem je hotel nastopati vselej in povsod z vladarskim sijajem. Zato je pre naredil do temeljev noše na dvoru: odpravil je staroprúski frak, vpeljal kratke hlače s svilenimi nogavicami, čevljičke s srebrnimi preponkami, in druge dragocene novotarije. Bismark se je ustavljal novim dvornim krojem, češ da ne »odgovarjajo duhu časa in da so politično škodljivi, ker postavljajo pregrajo med dvorsko družbo in vse ostale ljudi.«

Nato je zahteval Viljem, naj se mu zviša letna plača na 6 milijonov mark. Stari kancler se zopet vznemirja. Viljemovo zahtevo smatra za »previsoko ter časom neprimerno. Razprava v zbornici ne sme trajati več ko 5 minut, zakaj vsaka diskusija bi škodovala ugledu krone. Ako predlog odklonijo, bo morala vlada odstopiti.«

Zopet je Viljem II. okusil odpor sivega Bismarka. V drugem letu vladanja je dal cesar graditi razkošen parobrod, lepo jahto za 4 milijone in pol. Parlamentu so rekli, da spada ladja državnemu brodogradstvu. Ko so pa jahto krstili, so v veliko začudenje poslancev razglasili, da bo služila v razvedrilo cesarski družini.

Ti so bili neprijetni, a z drž. stališča vendarle malenkostni dogodki. Večje preglavice je delal cesarjev značaj. »Mnogoštevilna potovanja, hlastajoči način dela, njegovo zanimanje za najrazličnejše stvari« — pravi general Waldersee — »jemljejo cesarju temeljitost. Načelniki ministrstev se pritožujejo, da mu morejo le s težavo poročati in vse da se zvrši prehitro in prepovršno. Ministri čutijo, da bi moral cesar tu pa tam korenito pretresti njihove predmete, a tega ne naredi skoro nikoli.« Celò njegov oboževalec Hinzpeter se je vznemirjal pri neki priliki: »Kaj pravite k tej nervoznosti! Saj postaja čedalje bolj pre nagljen!«

Večino leta je z doma in se vdaja zabavnemu življenju. Poletje 1889. je prebil na posestvu Pröckelswitz in lovil divjačino vsaki dan do poldne, nakar je počival redno do treh. Ko se je prespal, je med 3. in 4. uro reševal vse vladne posle, ki so dotekali iz Berlina. Nato se je vršil obed. V družbi prijateljev se je šetal za tem po vrtovih in iskal v pesku neke redke prodnike, ki jih je navadno že prej nasul med grušč tovariš Dohna. Višek zabave je bil zvečer, ko so v veseli družini peli, zbijali šale, uganjali različne coprnije in popivali.

Za vladne posle velike nemške države pa je bila določena ena sama ura na dan, med tretjo in četrto je moralo biti vse zvršeno.

Veseli tovariši so se cesarju laskali, hvalili njegove izredne sposobnosti in ga prepričevali, da je velik vladar. Tako so ga ponevedoma porivali na pot samodrštva. Previdno so ga pri tem ščuvali tudi zoper Bismarcka.

Bismarkove napake.

Knez Bismarck je imel velike in neprecenljive zasluge za nemški narod, a pri tem, kakor vsak človek, tudi svoje napake. Deset let že se ni mogel dvigniti v Nemčiji noben politični talent, ker je Bismarck tiščal vse v ozadje. Vsi so se ga balí. Po pravici je rekel ta čas Viljem:

»Jaz nimam nobenega ministra, ker so vsi le ministri kneza Bismarcka.« Če je cesar kaj prašal ali predlagal, so mu v zadregi odgovarjali, da bo treba stvar predložiti prej Bismarcku.

»Domala vse« — je napisal poznavalec razmer — »je knez ustrašoval in živa duša si ne upa povedati lastnega mnenja. V državnem ministrstvu ukazuje on in ne trpi ugovora. On je minister zunanjih zadev in se meša v vse urade, ne oziraje se na mnenje načelnikov. On je ministrski predsednik Prusije in minister trgovine in gleda na posamezne ministre kot na svoje podložnike.«

Razumljivo je torej, da nima več prijateljev in da bi se stokajoči višji uradniki radi oprostili njegove težke pesti. Ves up so položili v mladega vladarja, katerega kurijo ob vsaki priliki.

Pred Bismarckom trepeče tudi njegova družina, posebno starejši sin Herbert. Če oče kaj odloči, je vsako upiranje zaman in v hiši za besni vihar. Ko je hotel Herbert poročiti kneginjo Carolath, se je zagnal oče tako strašno v prvorojenca, da se je moral tudi v tem vdati. »To mi leži bolj na srcu« — je vpil stari — »kakor vsa država, njeni posli in ostanek mojega življenja!«

Tolika je bila oblastnost in tiranija Bismarckova. Drugi pogrešek je bila njegova mržnja do demokracije. Kancler je bil odločen nasprotnik delavstva, posebno socialistov in izdal proti njim več zakonov, s katerimi je razgnal njihove organizacije, prepovedal vsako zbiranje in pozaprł mnogo voditeljev. Ravnotako iz srca je sovražil krščanske socialce, organizirane v katoliškem Centrumu. Za dobe preganjanja katoličanov, v tako zvanem kulturnem boju, je vrgel v ječe mnogo duhovnikov in škofov.

Vse to so njegovi nasprotniki spretno izrabljali pri cesarju. Bismarck pa se je čutil tako varnega in tako nedotakljivega, da je bival mirno na gradu Friedrichsruh in mesto da bi križal njihove nakane, jim je puščal proste roke. Tako se je polagoma umaknilo od njega srce Viljemovo in nad glavo ustanovitelja cesarstva so se zgrnili črni oblaki.

Kronski svet.

Januarja 1890. skliče Viljem II. nenadoma kronski svet na cesarski dvor v Berlin. Bismarck ne ve nič, o čem bodo sklepali in je silno nevoljen. Prvič po tolikih letih postopa vladar brez njegovega prejšnjega nasveta. Doslej je Bismarck izdeloval dnevni red vsaki seji in pred njim ni bilo skrivnosti. Kaj je vzrok tej spremembi?

Viljem, oblečen v generalsko uniformo, predloži ministrom dvoje zakonskih načrtov, ki se tičejo delavskega zavarovanja in nedeljskega počitka ter prepovedujejo zaposlovanje nedoletnih otrok. »Delodajalci«, pravi cesar, »so izžemali delavce kakor limone in jih puščali na to, da segnijejo na gnoju. Tako se je porodila v delavcu misel, da ni le stroj, in hoče biti deležen dobička, ki ga je ustvaril. Stavke dokazujejo, da manjka med obema strankama vsak stik in radi tega narašča socialna demokracija. Kakor se izkvari četa, za katero se stotnik ne briga, tako je tudi v industriji. Pri prihodnji stavki bodo delavci še bolj organizirani in naščuvani, dvignile se bodo pobune in mi bomo siljeni streljati. Strašno bi bilo, ko bi moral pobarvati začetek vladanja s krvjo svojih podložnikov. Kdor misli z menoj pošteno, mora zastaviti vse sile, da se taka nesreča prepreči.«

— Prej bi bili morali prašati mene! — »V lastni hiši smem sprejemati, kogar hočem, posebno če gre za uradne obiske!«

— Windthorsta ste si dali pripeljati po židu Bleichröderju. Židje in jezuitje spadajo skupaj! —

»Štejem si v veliko čast, da je Vaše Veličastvo tako dobro poučeno o dogodkih v notranjosti moje hiše. Nov položaj v parlamentu mi nalaga, da spoznavam načrte voditelja največje stranke, in zato mi je bilo le ugodno, da je hotel z menoj govoriti. Ako mi delate radi tega očitke, je to isto, kakor če bi Vaše Veličastvo prepovedalo v vojni načelniku generalnega stana, da preiskuje načrte sovražnika. Takemu nadzorstvu vseh podrobnosti in svojega osebnega kretanja v lastni hiši se nikakor ne morem podvreči.«

— Tudi tedaj ne, ako Vam to zaukaže Vaš vladar? »Tudi tedaj ne!«

Vkljub očitnemu uporju si cesar ni upal Bismarcka odsloviti.

Šele ko je bil sam, je prišel zopet k sebi in se opogumil k odločilnemu koraku. Poslal je najprej k Bismarcku generala Hahnkeja s pozivom, naj umakne odredbo, s katero je prepovedal ministrom neposredno občevanje s cesarjem. »To je izključno« — je odgovoril Bismarck. »Ako hoče cesar ukiniti odredbo, mora ukiniti tudi mesto načelnika vlade.« Viljema je odgovor silno razjaril: Sedaj je treba starega trmoglavca prisiliti k poslušnosti, sedaj gre za to, ali ostane na vrhu cesar ali kancler.«

Dne 17. marca 1891. se javi drugič pri Bismarcku general, ki zbere vse svoje moči, da izusti tele besede: »Njegovo Veličastvo vztraja na tem, da se ukine znana odredba. Po poročilu, ki sem ga podal o najinem razgovoru, pričakuje Njegovo Veličastvo, da vložijo Vaša Visokost nemudoma prošnjo za odstop. Vaša Visokost naj izvoli priti ob 2 popoldne na dvor.«

Bismarck odvrne z največjim mirom: »Nisem dovolj zdrav, da bi prišel na dvor. Opravim pismeno.«

Viljem je čakal nestrpno in v velikem strahu do večera Bismarckovo vlogo.

Bog zna, kaj misli še splesti kancler pred slovesom! Osramolil me bo pred nemškimi narodom. Zopet pošlje Viljem dvorjana k Bismarcku poprašat, zakaj ni še prišla prošnja. »Saj me cesar lahko vsak hip odstavi« — je odgovoril kancler. »Toda po 28-letnem službovanju, ki ni bilo brez vpliva na Prusijo in državo, potrebujem časa, da se v prošnji opravičim tudi pred zgodovino.«

Ko je Bismarck vročil končno poslovilni spis, v katerem meče se vse vso krivdo na cesarja, je Viljemu odleglo. Prepovedal je časnikom, da natiskajo Bismarckovo slovo in priobčil sam vzroke odstopa, ki so bili seveda popolnoma izmišljeni. Viljem govori o dragocenem Bismarckovem zdravju, ki je na žalost zelo zrahljano, in toži, kako se je brezuspešno trudil, da bi kanclerja ohranil v službi. »Tako žalostno mi je pri srcu« — pravi cesar v proglasu na narod — »kakor da bi še enkrat zgubil starega očeta. Toda kar je Bog odločil, je treba nositi, tudi če bi moral človek radi tega poginiti.«

Tako je varal Viljem zavestno nemški narod, ki je šele po letih zvedel resnico o Bismarckovem odstopu.

Z Bismarckom je izginil prvi in zadnji veliki državnik nemškega cesarstva.

POZDRAVLJEN, FANTI!

S pismi me preHITEVAŠ. Zadnjič si bil realist, sedaj si praktik.

To pot si si izbral nesrečno Mehiko. Dvoje vprašanj prožiš: Kako je moglo priti v prosvitljenem veku do Neronovih časov? Kje so pa vendar katoličani, ki jih je menda samo v Evropi 200 milijonov? Ali nismo mevže?

Ko bi ti vodil svet, bi napovedal križarsko vojno, kaj ne? Dvomim, da bi uspel. Če hočeš trezno in počasi misliti, čitaj naslednje!

Južna Amerika je nam Evropejcem uganka. V njej rujejo trije zli duhovi: prostozidarstvo, kapitalizem Severne Amerike in politična brezbržnost katoličanov. Odtod katastrofe!

Prostozidarstvo, najbolj strupen sovražnik Cerkve, tlači Mehiko že 2 stoletji. Samo 30 let oddiha so imeli katoliki v Mehiki. Bilo je to za vlade predsednika Diaza. Že od leta 1910. se je začelo novo preganjanje Cerkve. Leta 1917. je dobila Mehika novo ustavo, ki je bila novi Cerkvi skrajno sovražna. Po zakonih, ki so jih skovali prostozidarji, se Cerkev popolnoma razlašča in izključuje vsak tuj duhovnik. Ta ustava je pa ostala po hekem tihem sporazumu na mrtvi točki, dokler ni vzel l. 1924. vlade v roke predsednik Calles. S silno sirovimi odredbami je začel javen boj proti Cerkvi. Razlastil je vse cerkveno imetje. Vlada je zasegla cerkve, župnišča, zavode, škofijske dvorce, samostane itd. Predpisala je, da sme priti na en milijon duš kvečjemu 10 do 15 duhovnikov, tujim duhovnikom je prepovedala vršiti katerikoli verski obred v Mehiki. Za branila je nositi javno vsak verski znak; celo križce in svetinjice so vojaki trgali gošpém. Verstvo je izključeno iz šole, vsaka verska prireditve je prepovedana, duhovnike silijo, da se oženijo. Nasilje je priklopelo do vrhunca l. avgusta predlanskega leta, ko so mehikanski škofje bili prisiljeni izobčiti Callesa iz Cerkve in ukiniti vsako bogoslužje.

Zadnje leto teče mučeniška kri. K vsem tem zverinstvom pa svet molči. Papež je prosil — besede so odjeknile brez odziva, škofje so klicali kulturni svet na pomoč — razen pisanih protestov ni bilo nobene uspešne protiakcije! Odkod to? Saj vemo, da zatuli ves svet, če se le enemu framasonu skrivi las!

Svet je prepleten z mrežo prostozidarstva, ki ima v rokah veliki kapital. V Severni Ameriki žive pijavke, petrolejski magnati, ki bi radi zagospodarili nad Mehiko. Vedo, da jim je katolicizem napoti, zato sipljejo milijone dolarjev in vzdržujejo tajno propagando, s katero širijo svoje trgovske zveze in svoj politični vpliv. Calles in njegovi rablji niso nič drugega kot morilno orodje v rokah framasonskega kapitalizma.

Pa zakaj se katoličani ne zganejo? Težek je boj proti zlatemu biku. Tem težji je zato, ker se je katolicizem zadnjih deset let ponekod zamesil s nacionalizmom in postal slabo testo, ki ne more prekvasiti družbe. Na vseh straneh odločajo »oziri«.

Pa še nekaj je, Tone moj! To veš, da žive v Mehiki po ogromni večini katoličani. Velika napaka teh katoličanov pa je, da se niso pravočasno organizirali.

Iz tega vidiš, dragec moj, kako važno je, da se katoliki brigamo tudi za politična vprašanja. Nikar se ne dajmo slepiti od puhlih gesel: Vera in politika nimata nič skupnega! Kristus mora vladati povsod! Nebeško kraljestvo silo trpi in rabi bojnikov na vseh poljih. Le mevže se stiskajo v kot. — Preudari te misli in odgovori prijatelju.

Zanimivo in poučljivo.

STRELA.

Človek se čuti pred naravnimi pojavi zelo majhnega. Ni čuda, če so paganski pradedje oboževali naravo. Naravne sile, med njimi zlasti strela, preplašijo ljudi in živali, da se preplašeni umikajo v skrivališča.

Znano je, da je ozračje polno elektrike. Če pada čista voda skozi zrak, postanejo kapljice pozitivno električne, zrak pa negativno. Nad morskovo vodo pa, ki je slana, je proces ravno obraten.

Blisk je svetloben pojav, ki nastane, kadar se združi v zraku pozitivna in negativna elektrika, strela pa je mogočna električna iskra, ki skoči iz oblaka v oblak ali iz oblaka v zemljo. Strela ubere pot po najkrajšem prevodniku. Najrajše udari v drevesna debela, ker so radi sokov dobri prevodniki, prebije skorjo, olupi deblo in ga čisto razkolje v tanke trske. Gorljiva strela telesa lahko užge, zato ji pravimo ognjena strela. Živali strela omami ali ubije, čeprav udari le blizu njih. Če strela udari iz oblaka v oblak, ne more vžgati, pravimo ji vodena strela.

Razločujejo trije oblike bliskov: trakasti blisk, ki se razcepi v več vej. Na sliki vidimo ta pojav fotografiran. Drugi blisk je ploščasti, večinoma rdečkaste barve; najbrže je odsev zagnjenih trakastih bliskov; in zelo redki kroglasti blisk v obliki ognjene krogle, ki se spusti z oblaka na zemljo, po zemlji počasi skače in se končno močno razpoči. Ko udari strela, razgreje zračne delce, da se ti hipoma raztegnejo na večtisoč

kratno prostornino in se takoj zopet zrušijo v se, ko se je toplota razdelila. Vsled tega se zrak močno stese in mi pravimo, da grmi. Čim bolj je nevihta od nas oddaljena, tem daljši je odmor med bliskom in gromom. Da se odvede električna iskra v zemljo, služijo strelovodi, ki so spojeni z vsemi večjimi kovinskimi deli zgradbe s strešnimi žlebovi, vodovodnimi cevmi i. t. d. Strelovod je napeljan v vlažno zemljo.

Joško Ž.

V kraljestvu mraza.

Silni porast ruske države je v preteklih stoletjih vedno vznemirjal njene bližnje in daljne sosede. Drzni ruski osvojevalci so po stoletnih bojih ukrotili svobodoljubna in bojevita kavkaška in turskestanška plemena, hrabri Kozaki so prinesli ruskega orla na daljne obale Tihega Oceana, in tudi na ameriško celino je stopil kozakiški konj. Kljub velikim izgubam v svetovni vojni je še vedno površina Rusije nad sedemdemkrat tako velika kakor površina naše države. Verjetno je, da bo v kratkem še narasla, ker je vpliv Rusije v Mongoliji in Vzhodnem ali Kitajskem Turkestanu vedno večji.

Na tem ogromnem ozemlju živi več sto najrazličnejših narodov in plemen. Zanimivo je, da so ostali ti narodi Rusiji zvesti, pa naj jo vlada beli ali rdeči car. V strašni revoluciji in zmedbi jim ne bi bilo ravno težko ustanoviti lastne države, a vendar jih niso.

Na vzhodnem koncu Sibirije leži polotok Kamčatka, kjer ima mraz najbrže domovinsko pravico; normalna zimska temperatura je 40 stopinj pod 0; večkrat pa se bliža celo 70 stopinjam. Silno nevarnim snežnim viharjem pravijo domačini »purga«. Obala je nizka in deloma zamočvirjena; notranjost pa je gorata in iz mnogih delujočih ognjenikov se dviga dim proti nebu.

Notranji deli polotoka so razmeroma dobro raziskani in bolj obljudeni nego obrežje. Tu žive nomadska (pastirska) ljudstva, ki ne poznajo stalnih bivališč. Prebivajo v jurtah (šotorih), ki so napravljeni iz jelenjih

kož; tudi v najhujšem mrazu se nomadi zadovoljijo s takim bornim stanovanjem. Steptan sneg jim služi za tlak in pod; kože nadomeščajo postelje, mize in stole. V jurti živi navadno rod, ki obstoji iz več družin; kože ločijo posamezne »polce«, to je oddelke za posamezne družine. Nekatere jurte imajo do 30 pologov. Nikjer ni videti po več jurt skupaj; vedno so druga od druge oddaljene.

Najvažnejši plemeni v notranjosti otoka se imenujeta Koriati in Lamuti. Pečajo se največ z rejo severnih jelenov; posamezne jurte imajo črede, ki štejejo na tisoče glav. Jelen jim je skoro edini vir dohodkov: iz njegove kože delajo obleko in pohištvo, rabijo jo kot stavbeno gradivo, jelenovo meso jim je edina hrana; zemlje ne obdelujejo in ne poznajo žita in sočivja; edina slaščica za male Lamutčke je jelenov jezik in kostni mozeg. Pač čudno gospodarstvo, ki sloni samo na eni, napol divji živali. Jelen vleče sani, ki so napravljene iz brezovega lesa. Črede neprestano potujejo iz kraja v kraj in iščejo paše, prebivalci morajo za njimi. Poleti so črede navadno v gorah, po zimi pa se pomaknejo v dolino; jeleni kopljejo z nogami sneg, da pridejo do mahu in lišajev, druge hrane ne poznajo v dolgi zimi.

Ob obrežju pa žive Kamčadalci, ki se po svojem načinu življenja popolnoma ločijo od sosedov v notranjosti. Živijo v lesenih hišah, ki tvorijo slikovite vasi. V velikih skupinah gredo poleti na ribolov; na peščenih sipinah je mnogo lososov, ki se drstijo v plitvi vodi. V vsaki vasi so obširne lope, kjer sušijo losose. Porušene shranjujejo v balganih, velikih skladiščih, kjer so ribe zložene na goli zemlji v skladovnice, kakor pri nas polena. Druge hrane izven rib skoraj ne poznajo. Posušene ribe imenujejo »jukola« in veljajo za boljšo hrano; največ pa užijejo skvašenih, ki jim pravijo »kiselci«; s temi krmijo tudi pse. Naš želodec bi se jim bržkone upiral; za Kamčadalce pa so najboljši, če nekoliko — smrdé. Po zimi je morje debelo zaledenelo in zabranjuje ribji lov; zato pa lovijo po obrežnih gozdovih sobole, neko vrsto kun, ki imajo izredno drago kožuhovino. Te izvažajo, rabijo pa jih tudi kot plačilno sredstvo. Učitelj do-

biva za vsakega učenca po poldrugo kožico na leto. Poletni čas je torej namenjen za nabavo živil, zimski pa za izvozno blago. Vse prevažajo na saneh, v katere so vpreženi psi, ne pa jeleni kakor v notranjosti. Vprega pri vozilu nam pove, da-li imamo prebivalca obrežja ali notranjosti pred seboj.

Kakšen pa je evropski vpliv v tem oddaljenem kotu zemlje? Večina Kamčadalcev je rusificiranih; v vsakem selu živi več pravih Rusov. Carska vlada je poslala v preganstvo mnogo ljudi in jih naselila po vsej širni Sibiriji. So pa na Kamčatki še Kitajci in Korejci; industrija konserviranja rib je v japonskih rokah; monopol nad trgovino s krznom pa imajo Amerikanci.

Kamčadalci in Lamuti so po veri pravoslavni kristjani, Koriati pa so še pogani. Duhovniki so domačini, njihova služba je naporena, ker je prebivalstvo redko naseljeno, velik del pa sploh nima stalnih bivališč.

Na božični večer slečejo domačo obleko iz kožuhovine in oblečejo svilen haljo in suknjič. Podajo se v malo leseno cerkev, ki jo krasijo mnoge ikone (svete podobe) in razsvetljujejo neštevilne sveče. Služba božja traja več ur; obred se vrši v staroruskem jeziku. Vernikom so svečenikove besede povečini neumljive; neprestano pa se pokrivžavajo. Na božični dan obišče pop s psalomčikom (pevcem psalmov) vse hiše, moli pred svetimi podobami in blagoslovi družino.

Kot že omenjeno so tudi Lamuti pravoslavni kristjani; njih krščanstvo pa je še vedno prepleteno s poganskimi šegami. V vsaki jurti je več svetih podob, povsod pa je tudi veliki boben, s katerim preganjajo zlobne duhove. Enkrat v letu jih obišče pop; krsti letni družinski prirastek in zveže zaročence v sveti zakon. Često pa poštuje dvoje mladih Lamutov, več dni daleč, da prideta do popa, ki jih poroči. Znanci in prijatelji ju spremljajo, vsa karavana poštuje na saneh ali pa jaha na jelenjih hrbtih.

Občudovati moramo pravoslavno Cerkev, ki je poslala v te prirodno silno negotosljubne kraje misijonarjev, ki so iztrgali večino ljudstva iz teme poganstva; niso znana imena teh apostolov in tudi ne začetek

misijonstva. Krščanstvo se dobro drži, vkljub mnogim nasprotnim vplivom, vednezu stiku s poganstvom, raztresenosti naselbin, pomanjkljivosti verskega pouka in boljševizmu.

Na vrhu nekega hriba stoji velik križ z pozlačeno podobo Odrješnika; v samoti samot se dviga ta simbol krščanstva in se vtisne neizbrisno v dušo onega, ki ga vidi. Kolika radost za nas, da imamo v onih lezdenih pustinjah brate v Kristusu.

Zanimivosti o človeškem telesu.

Človek potrebuje, kadar počiva, 8 litrov zraka v eni minuti, pri hoji 16 litrov, pri napornih turah 24 litrov, pri dirkalnih tekmah pa celo 57 litrov zraka. — Množina krvi v človeškem telesu je navadno v nekem razmerju s telesno težo. Povprečno znaša množina krvi eno trinajstino do ene osminke teže celega telesa. — Naša telesna toplota varira med 36.5 in 37.5 stopinj Celzija. Najvišjo telesno toploto imajo ptice, kjer znaša 40 stopinj Celzija. — Lobanja odraslega moža je še vedno tako elastična, da se pri močnem udarcu upogne za pol drug centimeter, ne da bi pri tem trpela kaj škode. Samo ob sebi umevno je seveda, da se lobanja za tem zopet popolnoma uravnava v prvotni položaj. — Obrvi nad očesi nima človek morda zato, da mu je obraz lepši, temveč da obrvi zaustavijo pot, ki bi curljal s čela navzdol in ga odvajajo ob strani proti licam. — Koža enega človeka tehtata približno toliko kot vse njegove kosti skupaj, neredkokrat celo nekaj več. Mož, ki tehtata 70 kg, ima 12 kg težko kožo na sebi in nekoliko pod 12 kg težke kosti. Da pridejo kosti v primeri s kožo tako lahke, je vzrok ta, ker je mnogo kosti zelo tankih in so večinoma (vsaj v notranjosti) porozne. Še enkrat več kot kože ima človek v sebi masti, mesa oziroma mišic pa zopet še enkrat več kot masti.

Muha kot prenašalka bolezni.

Kadar nas poleti nadlegujejo sitne muhe, nas večkrat tako vznevolji, da jih začujemo brez usmiljenja pobijati. Ako pa zagledamo v zimskem času, kjer kako muho, ki

je še preostala od poletja, nas nehote zablje v sanje in v duhu se nam pojavijo zopet oni poletni dnevi. Tako muho pustimo pri miru, kot bi se nam revica nehote smilila. Toda ravno te zimske muhe, ki so še preostale od poletja, nam povzročajo največ škode, ker se ravno iz teh izleže nov zarod, ki nas bo nadlegoval naslednje poletje. Ena sama muha izleže do 600 jajčec, in sicer 100 do 150 naenkrat. Ako torej ubijemo pozimi eno samo muho, ravno toliko zaleže kot če bi jih poleti 600 pobili. V 24 urah se že iz jajčec izvale ličinke, ki se potem zabubijo in 26 dneh dorastejo v popolne muhe. Muham najbolj dišijo izmečki in odpadki živali in ljudi. Najraje obletavajo mrhovino in bolne ljudi, ki imajo gnojne rane. Tu se okužijo in naberejo na svoje nožice in perutnice nebroj bakterij, ki jih potem prenašajo na jedila in na zdrave ljudi. Za mnogo bolezni so dokazali, da je muha glavna prenašalka. Najprej prenesejo otroško grižo, drisko, potem kolero, a tudi za tuberkulozo, vranični prisad in gobavost so zelo nevarne. Ker prenašajo trebušni lesgar v prvi vrsti muhe, zato jih imenujejo v nekaterih krajih v Ameriki tudi »tifusne muhe«. Poleg tega pa so muhe osumljene še kot prenašalka ošpic, škrlatinke in nekaterih očesnih bolezni.

Staro vino

imajo pivci posebno v čislih. Čim starejše je — seveda, če je prav spravljen — tem finejše je. Tekom desetletij ali celo stoletij, ko »zori«, pa leži v kleti kot mrtev kapital. Odslej bo to nepotrebno. Iz novega vina boš lahko v treh urah naredil najmenitejšo starino. Način za to je iznašel francoski kemik Charles Henry. Skozi vino napelje zelo močan električni tok, katerega napetost dosega nekako sedemdeset tisoč voltov. Tok najprej vino očisti raznih primesi, nato pa spoji one kemične sestavine, od katerih izvira posebni okus in aroma starih vin. Če traja ta proces tri ure, ne bo noben strokovnjak ločil narejene »starine« od prave pristne, ki jo je še tvoj ded ali praded spravil v klet.

Doma in drugod.

Iz krščanskega sveta.

Odlični jubilej.

Na Vnebohod je praznoval v Ljubljani 30 letnico vladikovanja presvetli knez in škof dr. A. Bonaventura Jeglič. Ime osivelega vladike s spoštovanjem izgovarja vsak veren Slovenec. Naši Vipavci, Idrijčani in Pivčani dobro poznajo idealnega, dobrega, neustrašenega škofa izza let birmovanja. Vsa naša katoliška družina se zgrinja v teh dneh okrog presvetlega Vladike, ki nesebično in značajno vodi že 30 let ljubljansko škofijo in kot močan svetilnik izžareva ljubezen in svetel zgled po vsej slovenski zemlji. Pridružujemo se neštetim iskrenim častitkam katoliških organizacij in v tihi molitvi prosimo Vsemogočnega, naj ohrani prevzvišenega Jubilanta še dolgo let vernemu ljudstvu. Sv. oče je poslal po vatikanskem državnem tajniku visokemu Slavljencu naslednjo brzojavko: »Tebi, ki danes praznuješ 30. leto škofijskega delovanja, sv. oče ob teh urah srečnega dogodka častita in prosi Boga, naj Tvojemu pastirskemu delovanju dodeli še mnogo zaslug ter Ti v znak očetovske ljubezni ob teh urah srečnega dogodka podeljuje iz srca apostolski blagoslov. Kardinal Gasparri.«

ČUDEŽ V LURDU.

Lurd na Francoskem je svetovno znana božja pot. Vsako leto se dogajajo na tem svetem kraju čudeži, ki izpričujejo versko resnico v brezmadežnem Spočetju. Kakor poročajo listi, se je začetkom maja letošnjega leta zgodil zopet čudežen dogodek. Iz Camaiore blizu Firenze so peljali v Lurd 32 let staro Eugenio Giannettini. Več let se ni mogla premakniti iz postelje vsled nezdravljive bolezni v nogah. Med procesijo z Najsvetejšim je hipoma začutila nekaj nepopisljivega in začela kričala. Dvignila se je v sedežu in začela hoditi, sprva počasi, polagoma pa krepko. Čudež preiskuje zdravniška komisija.

NOVA OKROŽNICA.

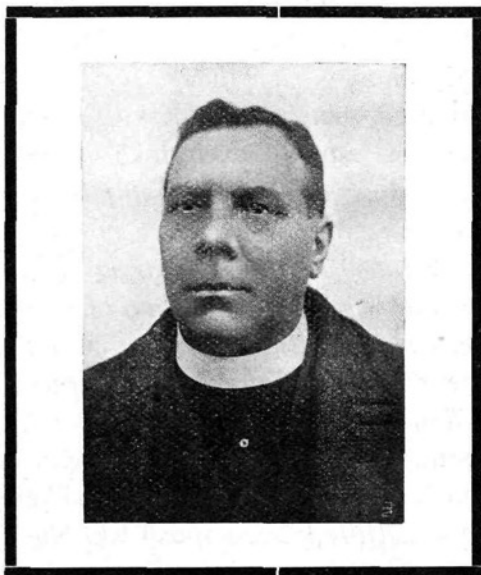
Na svoj godovni dan dne 10. maja je izdal papež poslanico o pokornosti napram Kristusu. Papež je tudi sprejel kardinale, ki so mu najprisrčnejše častitali k godovnemu dnevu.

KDAJ BO KONEC?

Iz Mehike je došlo pismo, ki kaže vso grozo preganjanja. V Lagosu so prijeli Callesovi rablji duhovnika, zlomili so mu obe roki in eno nogo; nato so mu veleli, naj spleza na kup slame, da bi živega sežgali. Brez moči in trepetajoč v silnih bolečinah se ni mogel ganiti. Vojaki so ga nato ustrelili. Nekemu drugemu duhovniku so sežgali obe roki, da bi ne mogel maševati. Kdaj bo konec tega mučeništva?

TEŽKA IZGUBA.

Bridko je gledati usahle korenike, ki so držale močno drevo in dajale sok neštetim cvetom in sadovom. Taka korenika je bil veleč. g. župnik *Albert Leban* v Kojškem.

Zrastel je med vinogradi v Prvačini, zasadil se je z vso dušo v romantično Tolminsko, kljuboval je snežnim zometom pod Poldanovcem, okusil je burjo vipavsko in dočakal večerno zarjo v solčnih Brdih. Povsod je rastel kot močan hrast, ki ga ni upognil ledeni sneg gora, ne besna burja doline. Bil je značaj, ki ne ugasne s smrtjo, temveč sveti in ogreva še pozne rodove.

V četrtek dne 10. maja smo ga pokopali pri Sv. Križu nad Kojškem. Nešteto cvetja se je vsulo na njegov grob, bridke solze so kapale na pomladno brisko zemljo, vroče molitve in pretresljive pesmi, ki jih je pokojni tako zelo ljubil, so plavale proti jasnem majskem nebu. Tam med križi počiva blago srce, ki ne bo pozabljeno, ker je znal ljubiti z žrtvami in z žarom.

Opisati življenje in delo pokojnega g. župnika Lebanu skoro ni mogoče. Bil je vsestransko in globoko, da ga tudi njegovi najožji prijatelji niso popolnoma doznali. V našem listu, ki ga je pokojnik ljubil in podpiral, naj bo ohranjen za vse rodove le

skromen spomin možu — idealnemu kulturnemu delavcu.

Bila so leta, ko so mladi bogoslovci odhajali na deželo polni idealizma za vero in narod. Med njimi je bil mladi kaplan Berto, ki je bil nastavljen pri Sv. Luciji in v Tolminu. Še danes se ga živo spominjajo Tolminci kot vnetega govornika in izbornega pevovodjo. »Naš kaplan« so mu rekli. Bil je duša narodnega slavlja, ki se izvršilo leta 1906. v Tolminu. Sliko te prireditve je imel pokojni, do zadnjega v svoji pisarni.

Iz Tolmina je bil prestavljen v najbolj hribovito faro v Gor. Tribušo. Tu ga je doletela vojna. Z zavihanimi rokavi je sam meril in urejal cesto, ki je za oddaljeno Tribušo pravi blagoslov. Dan za dnem je hodil v Grahovo iskat aprovizacije za stradajoče farane. Pripovedoval je, da je ravno na sveti večer prejel od nadškofa pismo, ki ga je klicalo iz Tribuše drugam. »Solze so se mi vline in pisal sem Prezvzišemu naj me pusti med zapuščenimi Gorjani.« Ostalje v Tribuši do leta 1920. Odtam je prišel v Šturije na Vipavsko.

Tu se je začela za pokojnika prava doba neutrudljivega dela in uspehov, ki so bili pa večkrat oviti s trnjevim vencem trpljenja. Iz moralnih ruševin je dvignil štursko faro do vzorne župnije. Da bi privabil v cerkev mladino, se je lotil petja. Zbral je številni pevski zbor, ki je bil magnet za vse farane. Kjerkoli so nastopili Šturci s svojim pevovodjem, povsod so vzbudili občudovanje.

V letu 1923em se je začelo v naši deželi delo za pravo usmeritev društev in za verski preporod mladine. Šturski župnik je bil prvi, ki je z nasvetom in delom pripomogel temu gibanju do zmagovitih uspehov nele na Vipavskem, temveč na Goriškem sploh. Bil je značajni in dosledni zagovornik in podpiratelj naše društvenega dela, ker je sam videl, kako mu je društveno življenje pripomoglo k uspešni pastoračiji. Zbral je okrog sebe lepo število značajnih fantov, mož in mladenk, ki so mu bili stalna opora in nesebični prijatelji do groba.

Petje je bilo pokojnikovo največje vese-

lje. Sam je bil izvrsten basist. Kjer je on »pritisnil«, je zadonelo, da je bilo veselje. Večer za večerom je posvečal pevskim vajam. Ko so drugi spali in se zabavali, je župnik Leban učil petje, svetno in cerkveno. Priredil je več zelo lepih koncertov in pevskih nastopov.

Pokojni je bil tudi skladatelj. Komponiral je znano pesem, ki jo Šturci ob vsaki priliki najrajše pojó. »Preljuba Vipavska« tako ji je naslov. Za petdesetletnico je zložil lepe litanije, ki jih je poslal v spomin svojim prijateljem. Vipavcem je znana tudi njegova slovenska maša in melodična »Nanebu zvezde sevajo«. Še celo na smrtni večer je skomponiral pesem v čast sv. Urhu, ki je bil patron cerkvene bratovščine v Kojskem. Spodobi se, da bi kdo izmed glasbenikov zbral njegove pesni, ki zaslužijo, da jih spoznajo naši zbori.

Rajni gosp. Leban je bil demokrat v pravem pomenu besede. Zavzel se je za tovarniške delavce in užival med njimi neomajno zaupanje. Poznal je ljudsko dušo in znal na prikupljiv, nevsiljiv način združevati verska načela z življenjem. Nikdar ni pretiraval, nikdar obupaval; cincarjev in polovičarjev ni maral. Ravno radi tega je postal v Šturiji marsikako bridko, a ne od župljanov, ker ti so ga cenili in spoštovali. Moral se je udati pritisku in zapustiti Šturije, kjer se je docela udomačil.

Lansko leto v začetku maja je bil nastavljen kot župnik v Kojskem. Kmalu se je

privadil novi župniji in zopet začel s cerkvenim petjem. Lepe uspehe je pokazal že lansko leto na Vnebohod, kakor tudi za Novo leto. Ravno je bil na tem, da začne z verskimi obnovitvenim delom, ko ga je nenadno sredi načrtov pokosila smrt.

Ob njegovem grobu so se zbrali zastopniki kršč. organizacij na Goriškem. S tugo in bridkostjo so spremili v veličastnem številu blagega prijatelja, voditelja in vzornika na zadnji poti. Nad 3000 ljudi je prihitelo k pogrebu. Za slovo so mu peli pevci iz Kojškega, Šturij in Gorice pod vodstvom g. J. Bratuža.

Organizacije so poklonile lepe vence, med katerimi naj bodo omenjeni venci: Cerkv. pevskega zbora iz Šturij, Kojškega, Njivic, Prosv. zveze, kat. mladenk, raznih župnij in nešteto šopkov, med katerimi so bili tudi trije sveži šopki novoporočencev, njegovih prijateljev iz Kolka, ki so se istega dne poročili in nesli sveže cvetje na trugo nepozabnega župnika. Pokojniku je govoril v cerkvi za slovo g. Terčelj, na grobu v imenu organizacij g. dr. Kralj, nakar je mogočen pevski zbor, ki je štel 94 pevcev, zapel zadnjo pesem v slovo možu, ki je nenadomestljiv.

V imenu naše kršč. družine se poslavljamo od svežega groba pri Sv. Križu nad Kojskem. Naše misli in molitve bodo pa rožmale večkrat v Brda in obiskale blago srce, ki je živelo le za druge. Slava njegovemu spominu, pokoj blagi duši!

IZ DEŽELE.

Poroke. Dne 5. maja se je poročil v Postojni g. *France Gorjan* z gč. *Joško Kukec*. Bog jima daj srečo! Na binkoštno nedeljo je pa praznoval svoj poročni dan g. *Joško Pegan*, iz Gaberja pri Štanjelu. Zenin je bil vesten okrožni predsednik in značajan prostvetni delavec. Mlademu paru želimo trajne, neskajlene sreče!

Prijateljem in prijateljicam! — Pozivljamo vse, da nabirate prispevke za *nagrobni spomenik* vrlega kulturnega delavca vlč. g. Alberta Lebana. Vsak tudi najmanjši dar bo

dobrodošel. Zbirke pošiljajte na naslov: Roman Simoniti, Bigliana, Castel Dobra, Collio ali Upravi »Čolniča«. Imena blagih darovalcev bomo objavljali v listu.

Renče. Tretjo povelikonočno nedeljo je bil v Renčah cerkveni koncert, pri katerem so sodelovali: cerkveni pevski zbor pod vodstvom organista g. Pahorja, solista gg. Bratuž in Arčon. Na orgle so spremljali gg. L. Bratuž, prof. Seghizzi in I. Kacin. Med odmorom je govoril g. Terčelj o pomenu cerkvenega petja. Koncert, ki mu je z zanimanjem sledila velika množica, je vzorno izpadel.

Kojsko. — »Naš Čolnič« še ni dobil iz naše vasi nobenega sporočila, ker žalibog ni veliko razširjen med nami. Dve težki izgubi sta nas doleteli v zadnjem času. Umrli je naš dobri župnik Leban, ki je bil neumoren nele v dušnem pastirstvu, temveč tudi kot pevovodja. Tolažila nas je le zavest, da je sočustvovala z nami vsa kat. slovenska mladina.

Teden dni po pogrebu č. g. župnika je pa nenadoma izdihnil nas pevovodja g. Vid Kumar. Od svojega 15ega do 60ega leta je bil cerkveni pevovodja. Pevci in pevke žalujemo za njim, ki nas je redno in vestno učil celih dolgih 45 let. Naj v miru počiva!

Volče. — Prejšnji mesec sta se poslovila od nas Mirko Miklavič in Adolf Rutar, ki sta člana mladinskega prosvetnega društva v Volčah. Šla sta k vojakom. Mladima društvnikoma želimo, da bi vztrajala značajno v vojaški službi.

V kasarni naj se držita trdno pravih krščanskih načel in si pridobita tekom službovanja veliko koristnih in dobrih izkušenj. Bog z vama, fanta junaška!

Ponikve. — Našo mladino včasih precej grdo naslikajo v kakem listu. Kdor ni prav poučen o naših razmerah, bi res lahko imel napačno sodbo o nas. Tem in vsem povejmo, da pri nas vkljub razpustu društva ni zašla mladina na slabo pot — kot drugod, seveda izjeme so povsod, marveč se dobro drži v vsakem oziru. Radi čitamo knjige, pojemo in si v prijateljski družbi marsikako povemo. — Dne 26. aprila smo morali dati iz naše srede dva najboljša fanta k vojakom, in sicer bivšega predsednika, kasneje tajnika prijatelja Ivana Kranjc (eden naših najboljših kulturnih delavcev) in Mihaela Lapanja, ki je bil pri bivšem društvu za podpredsednika. V prijateljski družbi smo se poslovili od njih prav prisrčno, v lepih besedah in pesmih. Bog ju varuj na težavni poti!

V sredo 9. maja se je pa poročil naš Polde Hvala, bivši predsednik, podpredsednik in agilni delavec v društvu vsa leta po vojni, z mladenko Marijo Močnik iz Poč pri Cerknem. Obilo zadovoljnosti in sreče! Tudi Poldetu smo se oddolžili za njegovo požrtvovalno in pridno delo prijatelji in pri-

jateljice, da smo mu zapeli par pesmi in pa rekli nekaj lepih besed, želeč mu za slovo fantovščini srečen zakonski jarem.

Umrla je bivša članica Marija Janjov. Kranjc. Pred 10 meseci se je poročila. Bogu je bilo ljubo, da jo je k sebi poklical, za pušča poleg žalujočih sestra, moža in 80 letnega očeta tudi komaj 10 dni starega sinčka. — Počivaj sladko!

V Spodnji Idriji. — Dne 1. maja je tu umrl bogoslovec, prvega letnika Joško Podobnik iz Spod. Kanomlje. Gimnazijo je dovršil v št. Vidu nad Ljubljano z dobrim uspehom nato je študiral bogoslovje v Gorici.

Neizprosna bolezen jetika je uničila mladino mnogoobetajoče življenje. Pokojni Joško je imel izreden talent v glasbi, bil je tudi vnet delavec na prosvetnem polju. Pogosto je rad sodeloval pri bivšem katoliškem društvu, v cerkvi in pri gospodar. za drugi. Bolehal je dalje časa, večkrat bruhal tudi kri, vsled bolezni je moral doma ostati kjer je tudi nadaljeval z učenjem.

3. maja je bil pogreb, katerega se je udeležilo šest duh. gospodov med temi dva njegova sošolca, idrijski in cerkljanski g. kaplan.

Belooblečene dekleta so mu nosila vence in šopke a prijatelji iz Idrije so mu skupno z domačimi pevci zapeli 3 žalostinke. Č. gosp. Janko Žagar mu je izpregovoril v slovo; vse ljudstvo je ihtelo ob ginljivem govoru.

Globoko užaloščeni materi, bratu in sestram naše iskreno sožalje! Svetila mu večna luč!

Baška dolina. — V splošnem ni tako slabo med mladino, kot bi si kdo mislil. Res je sicer, da so nekateri fantje in dekleta vredni vse graje, vendar se dobi med mladimi ljudmi še precej resnih in zrelih. Kar nas je takih, ki umevamo čas, čitamo knjige, se urimo v tekmah in delamo načrte za izlete. V vsaki vasi je nekaj življenja, samo treba je par fantov, ki bi to pošteno življenje gojili!

V počastitev spomina pok. župnika *Lebana* so darovali za »Čolnič«: Šturski farani 100 L, pobratim F. 10 L, N. N. 5 Lir. Bog plačaj vsem!

Naloge.

Nalogi v zadnji številki »Čolnič« sta bili slovnični. Ker čimdalje bolj izginjajo pristni slovenski izrazi in se vtepano v naš jezik tujeke, je zelo potrebno, da očistimo našo govorico peg in tujih navlak.

Pravilno se reši prva naloga takole: Igllica pri vozu gre skozi oplen, blazino, soro in os. Rešitev so poslali: Zdravko Selčim, Miroslav Peric in Alojziji Studen. Naš grado 10 lir je prejel prvi.

»Olikana« gospodična je napravila tri debele napake. Stavek se mora pravilno glasiti takole: Moj

zaročenec se pozna, ne da bi se videl. Boljša pa je tvorna oblika: Mojega zaročenca poznaš, ne da bi ga videl. Te naloge ni rešil nihče. Zakaj ne, ne vemo.

NOVE NALOGE.

Popravite napake v sledečih stavkih: K meni je prišel en večer brat Janez. Izvedel sem, da ima veliko laških knjig, zato sem ga prosil: »Posodi mi za en čas eno knjigo od Gracije Delede!«

Druge naloge se glasi: Opiši, kaj pomenijo samostalniki: rezalnik, belilnik, zrcalnik in budilnik!

Književnost.

»Pevca«.

Izšla je prva, dvojna letošnja številka Pcvca, glasila »Pevske zveze«, ki ga urejuje dr. A. Dolinar. Uvodoma prinaša prof. M. Bajuka razpravo »Mera v slov. nar. pesmi«. Avtor analizira glede na ritem in takt ter tekstno metriko 5 nar. pesmi iz Žirovnikove zbirke. Kritizira mero teh zapiskov in ugotavlja normalno mero za slov. nar. pesmi 4 + 4 takte, osemtaktno periodo. Razprava je izredno dobrodošla za interesente za našo ljudsko glasbo, zato bi ji bilo želeli širine, izčrpnosti in ponatiska. Glasbena priloga »Pevca« prinaša F. Mlinar-Cigaletove harmonizacije muropoljskih narodnih »Tri rože«, »To prvo gredico«, »Snočkej sem na vasi bio«, ki so folklorno zanimive in tudi učinkovito prirejene za koncert, prvi dve za mešani, tretja za moški zbor. Četrta skladba je tudi Mlinar-Cigaletova, »Vriska fantič«, moški zbor na Robidovo besedilo, zelo hvaležna, ne težka skladba. Zadnja pesem je daljša M. Tomčeva »Spomin« na besedilo M. Wagnerjeve. Ženski zbor, hierarnega značaja, v sredini s sopranskim solom v nekakem parlandu z zbarskim odmevanjem. Skladba preprosta, pa zelo modernih ambicij, na katero opozarjam naše boljše ženske zbere prav toplot!

V

Narodne pripovedke.

Po Vuka Karadžića zbirki prevedel dr. Alojziji Gradnik. — Katoliška knjigarna. — Gorica 1928.

Ravnokar je izšla lepa knjiga, ki vsebuje 43 srbskih narodnih pripovedk, ki jih je v slovenščino mojstrsko prevedel pesnik Alojziji Gradnik. In sicer so to biseri iz klasične zakladnice narodne poezije, ki jih je nabral veliki sin srbskega ljudstva, Vuk Karadžić. Prevajalec prvi v uvodu: Kar te srbske pripovedke pred vsemi drugimi odlikuje, je nenavadna bujnost in živahnost domišljije, bistrost opazovanja življenjskih pojavov in dogodkov, izvirnost domislekov, pestrost jezika, jedrovitost in svežost izrazov in slik. Njih poseben čar pa je še blagostasnost in mehkota srbske besede in svojevrsten slog.

V vseh pripovedkah so globoke etične ideje, pristen odraz narodove vesti in njegovega mišljenja. Zaupanje v zmago pravice, proslavljanje globokonežne ljubavi, končno plačilo poštenja, — take strune zvenijo v teh čudovitih pripovedkah. Zraven pa breš duhovite šaljivke pijančina Muje in pavlihovsko modrost, ki jo kaže Hero, tihični šaljivec srbske narodne poezije.

»Narodne pripovedke« obsegajo 128 strani in stanejo 6 lir izvod. Na prodaj so v Katoliški knjigarni v Gorici.

ZA SMEH.

Moder odgovor. — Francek je videl, da ima očka sive lase, pa črno brado. Vprašal ga je, zakaj ta razlika. »Vidiš; Francek,« je odgovoril očka, »to pride odtod, ker so moji lasje 20 let starejši od brade!«

Junak. — »Jurče, boš pustil psa pri miru! Zakaj ga vlačiš za rep! Veš, da te bo ugriz-

nil!« »Ej, figo! Saj na tem koncu ne grize!«

Vestnost. — Lukec: »Tata, danes sem sam jaz znal odgovoriti, kar je v šoli vprašal gospod župnik. Vsi drugi niso znali in so molčali.« »Kaj te pa vprašal gospod?« Lukec: »Kdo je razbil s kamnom farovško okno!«

UGANKE.

UGANKE.

Pravilno se rešijo uganke v zadnji številki takole: 1. Vizitka: Peter, prvi papež, Lin njegov naslednik, 2. Na zemljevidu, 3. Ne, ker je njegova mati.

NOVE UGANKE.

Sestavite iz sledečih črt črko T!

KVADRATI.

a	a	d
e	e	m
p	s	s

Domača žival;

žensko ime;

dar drevesa.

a	a	a
a	l	l
n	v	ž

Pojav na površini morja;

žensko ime;

neresnica.

(navzdol in počez ravno iste besede).

Kdor bo rešil pravilno uganke, prejme za nagrado letošnje Šmarnice.

RAČUNSKE UGANKE.

1. Koliko stane knjiga in koliko stane vezava, če stane vezana knjiga L. 110; knjiga sama pa L. 100 več kot njena vezava?

2. Neznanec pride k trgovcu Peteršiljčku in kupi 22 kg moke pa L. 2 kg in plača s stolirskim bankovcem. Peteršiljček nima nič drobiža in menja bankovec pri sosedu Stiskavčku, ki mu da v zameno 10 desetlirskih novcev. Peteršiljček vrne kupcu 60 lir; ta mu da še 4 lire, vrže vrečo na rame in odide.

Drugega dne pride Stiskavček k Peteršiljčku in mu prinese stolirski bankovec nazaj, ker je bil ponarejen. Peteršiljček se popraska za ušesi, vzame bankovec in da Stiskavčku dobrih sto lirič. Nato vzame svinčnik in na noben način ne more izračunati, za koliko ga je neznanec nabrisal. Pomagaj mu!

3. Osební vlak iz Trsta proti Milanu in brzovlak iz Milana proti Trstu se srečata. Osební vlak vozi 30 km, brzovlak pa 60 km na uro. Razdalja med Trstom in Milanom je 420 km; kateri izmed obeh vlakov je Benetkam bliže, če so Benetke oddaljene 270 km od Milana?